

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM

Politikatudományi Doktori Iskola

Tézisgyűjtemény

Szabados Krisztián

Transhumanism as a Thin-centred Ideology

Konzulens:

Balázs Zoltán, DSc

Budapest

2021. március

1. A disszertáció témája

Példátlan tudományos és technológiai forradalomnak vagyunk tanúi olyan területeken, mint a mesterséges intelligencia, a géntechnológia, a nanotechnológia, az agykutatás vagy a biotechnológia. A fejlődés exponenciális (Kurzweil, 2000), és interdiszciplináris. A változás üteme egyben felerősítette a tudomány, a technológia, a társadalom és a művészetek közötti dinamikus kölcsönhatást is. Korunk tudományos-technológiai forradalma kitermelte saját, optimista-szcientista ideológiáját és intellektuális mozgalmát, amelyet transzhumanizmusnak nevezünk.

A transzhumanizmus legfőbb ígérete, hogy az emberiség a technológia és a tudomány révén túllépi biológiai létkorlátait, amelynek messzemenő következményei lesznek a társadalmi-politikai berendezkedésre. Ennélfogva indokolttá vált a transzhumanizmus politikatudományi vizsgálata, és azon belül jelen disszertáció a transzhumanizmus első ideológiai elemzését kívánta elvégezni. Célul tűzte ki a transzhumanizmus mint politikai ideológia jobb megértését azáltal, hogy meghatározza fő eszmei alkotóelemeit, feltárja fogalmi architektúráját és elhelyezi a politikai ideológiai térben. A disszertáció fő kutatási kérdése és hipotézise:

R: Politikai ideológiának tekinthető-e a transzhumanizmus?

H: A transzhumanizmus vékony ideológia.

A fő kutatási kérdés megválaszolásához és a hipotézis érvényességének teszteléséhez a disszertáció a Michael Freeden morfológiai megközelítésén alapuló ideológiai elemzés módszerét alkalmazta a legfontosabb transzhumanista szövegek tartalmi elemzésén keresztül. Az elemzés részeként a következő másodlagos kutatási kérdésekre próbált választ adni:

- **R1) Rendelkezik-e a transzhumanizmus az ideológiákra jellemző fogalmi koherenciával?**
- **R2) Melyek azok az alapfogalmak, kulcsértékek és állítások (dekontesztációs láncok), amelyek a transzhumanizmust alkotják?**
- **R3) Hogyan írható le a transzhumanizmus fogalmi szerkezete?**
- **R4) Mennyire különböznek ezek a fogalmak és állítások a többi ideológiától?**

A disszertáció első része azt tárgyalja, hogy miért a morfológiai megközelítés a megfelelő elemzési módszer a transzhumanizmus esetében. A 2. fejezet a társadalmi és kulturális

összefüggésekre összpontosít: röviden összefoglalja a transzhumanizmus eszmetörténetét, majd bemutatja a transzhumanista mozgalom történetének mérföldköveit, illetve azt, hogy milyen erőfeszítéseket tettek a transzhumanisták tudományos körökben a transzhumanizmus, mint tudományos kutatásra és elemzésre méltó gondolatrendszer elfogadtatásáért. Az intézményesülés folyamatának átfogó feltárása érdekében e fejezet utolsó szakasza a transzhumanista politikai törekvések történetét és helyzetét elemzi. A 3. és 4. fejezet az ideológiai elemzés eredményeit mutatja be részletesen, feltárva a transzhumanista fogalmi rendszeren belül a fő dekontesztációkat, a transzhumanista ideológia mag-, kapcsolódó és periférikus fogalmait. Emellett részletezi a transzhumanizmus által megfogalmazott új politikai-társadalmi problémákat, illetve az azokra adott válaszokat. Az 5. fejezet a transzhumanizmus fogalmi térképét vázolja fel, hogy szemléltesse a fogalmi elemzés legfontosabb eredményeit, és újfajta betekintést nyújtson a transzhumanizmus fogalmi rendszerébe. Ezek után az előző fejezetekből levont következtetések alapján a fő hipotézis tesztelésére, illetve a kutatási kérdés részletes megválaszolására kerül sor, melynek során a disszertáció megfogalmazza a végkövetkeztetést: a transzhumanizmus úgynevezett vékony ideológia.

1.1. A transzhumanizmus relevanciája a politikatudomány számára

A transzhumanizmus tanulmányozása leginkább azért releváns a politikatudomány számára, mert a transzhumanista témák már eljutottak a politika legkülönbözőbb diszkurzív szintjeire. Ennek ellenére, míg más tudományágak behatóan foglalkoznak a transzhumanizmussal, a politikatudomány még nem fedezte fel jelentőségét. Pedig már eddig is számos kormányzati háttérelmzés, parlamenti bizottsági meghallgatás, közpolitikai tanácsadói javaslat és jogszabálytervezet készült a transzhumanista témákról a világ legkülönbözőbb országaiban, beleértve az Egyesült Államokat és az Európai Unió legfelsőbb döntéshozó szerveit is. Továbbá az elmúlt öt évben transzhumanista politikai pártok alakultak a világ számos országában. Bár ezek a pártok még embrionális stádiumban vannak, és nem befolyásolják a pártok versenyét, nem szabad lebecsülni jelentőségüket már csak azért sem, mert a transzhumanista témák jelentős potenciállal rendelkeznek a pártrendszerek alakítására. Ha másért nem, azért, mert a gyors technológiai és tudományos fejlődés ugyanazokat a kérdéseket veti fel, amelyeket a transzhumanisták egyébként támogatnak (Szabados, 2019), a meglévő pártok ellenben teljesen negligálnak. Így ezekhez a

témákhoz a politikai pártok és egyéb aktorok akkor is kénytelenek lesznek viszonyulni valamilyen formában, ha a transzhumanista politikai mozgalom intézményesülése, a transzhumanista pártok megerősödése elmarad. Végül azt is figyelembe kell venni, hogy a transzhumanista gondolkodók egészen újszerű elméleti javaslatokat dolgoztak ki a politikatudomány különböző részterületei számára.

A transzhumanizmus mint ideológia tanulmányozásának számos előnye van. Először is, újszerű magyarázatokkal gazdagíthatja a politikaelméletet és a gyakorlatot pusztán azzal, hogy a technológiai és tudományos fejlődés eredményeit beemeli a teorizálás és politizálás szempontjai közé, valamint rávilágíthat arra is, hogy mitől ilyen népszerű a tudománypárti transzhumanista mozgalom bizonyos – rendkívül befolyásos - társadalmi csoportok körében. Az ideológiai morfológiák feltárásával bemutatható, hogy az egyes transzhumanista fogalmak hogyan állnak össze egyedi, többretegű, utópikus társadalmi vízióvá, egy olyan világszemléletté, amelyet jelenleg egyetlen más ideológia sem fed le. Másodszor, segít alaposabban feltárni a transzhumanista gondolkodás történetét és az abban rejlő potenciált. A versenytárs ideológiákkal való összevetés pedig még inkább segít megérteni a transzhumanista politikai javaslatok jelentőségét, célját és értelmét. Végül az ideológia bevonása a transzhumanizmus politikatudományi elemzésébe lehetővé teszi, hogy értékes és új perspektívából szemléljük a politikai elméletek változásának jelenlegi tendenciáit.

2. Módszertan

Michael Freeden morfológiai analízise az ideológiák tudományos elemzési módszerei közül az egyik legelismertebb. A gondolatrendszerek fogalmi tartalmára és szerkezetére összpontosít, és kevésbé foglalkozik e fogalmak intézményi vagy pszichológiai dimenzióival. A morfológiai analízis célja feltárni a fogalmi rendszerek makro- és mikroszerkezetét, a fogalmak egymáshoz viszonyított helyzetét, valamint egymás közötti kölcsönhatásaikat. Az elemzés egyben megmutatja, milyen jelentéstartalmakat rendelnek az egyes ideológiák a különböző fogalmakhoz, és ezek a jelentéstartalmak hogyan és milyen hatások alapján változnak (innen kapta a módszertan az elnevezését).

A módszertan kiinduló tétele, hogy az ideológiák legfőbb alkotóelemei a fogalmak, mint például a szabadság, az egyenlőség, a rend, a tekintély vagy a jólét (Freeden, 2004, 2005a, 2005b, 2006). A politikaelmélet jól ismeri a fogalmak változékonyságának jelenségét, és azt a folyamatot, melynek során az ideológiák igyekeznek leszűkíteni, új vagy módosított jelentéstartalommal felruházni az egyes fogalmakat a nyelvi hegemonia elérése érdekében. Freeden ezt a folyamatot *dekontesztációnak*, vagyis a jelentés meghatározott morfológiai lépésekben történő meghatározásának nevezte (Freeden, 2013, p. 120). A dekontesztáció során az ideológia konkrét jelentést rendel, vagy új definícióval ruház fel egy fogalmat, és így különbözteti meg azt attól, ahogy más ideológiák konceptualizálják ugyanazt a fogalmat. A morfológiai analízis megkülönböztet mag-, kapcsolódó és periférikus fogalmakat, amelyeknek eltérő mélységű szerepük van egy ideológia karakterizálásában (Freeden, 1996, p. 77).

A morfológiai elemzés mint módszertan alkalmazásának számos előnye van. Talán a legfontosabb az elemzés tárgyával szembeni előítéletek hiánya: a Freeden-i módszer nem patológiaként kezeli az ideológiákat, ahogy sok más módszertan teszi. Másodszor, a morfológiai megközelítés alkalmasnak tűnik olyan éretlen vagy proto-ideológiák felfedezésére, amelyek még nem feltétlenül fontos részvevői az ideológiák közötti versenynek, emiatt észrevétlenek más módszertant alkalmazó vizsgálatok során. Harmadszor, a morfológiai megközelítés nem választja el éles határvonallal az egyes ideológiákat, ezek a határok átjárhatóak, lehetséges a fogalmak cseréje, kölcsönhatása, a fogalmakhoz rendelt jelentéstartalmak átvétele anélkül, hogy az érintett ideológiák fogalmi koherenciája sérülne. Negyedszer, túllép a konceptualizáció hagyományos bal–jobb dimenzióján, és helyette többdimenziós kutatási eszközkészletet alkalmaz a fogalmi elemzés során. Végül a morfológiai analízis során felvázolt ideológiai fogalmi térkép vizuálisan is bemutatja egy adott ideológia fogalmi struktúráját.

Jelen disszertáció azt vizsgálta, hogy a transzhumanizmus rendelkezik-e koherens fogalmi rendszerrel, melyek a lényegi transzhumanista elképzelések, értékek és állítások, illetve hogyan lehet - ha lehet egyáltalán - a legjobban leírni a transzhumanizmus fogalmi szerkezetét, mennyiben különböznek a transzhumanista fogalmak más ideológiák azonos vagy hasonló fogalmaitól.

3. Eredmények

Kiindulásként a disszertáció bemutatta azokat az érveket, melyek igazolják, hogy a transzhumanizmus ideológiai elemzésre alkalmas és a Freeden-i módszertanban megfogalmazott kritériumrendszer alapján rendelkezik az ideológiák bizonyos attribútumaival. Bizonyítást nyert, hogy a transzhumanizmus a hat freeden-i attribútumból négygel - relevancia, befolyás, hatékonyság, fogyaszthatóság – leírható, vagyis alkalmas az ideológiai elemzésre. Ugyanakkor az is kiderült, hogy az intézményesülés terén a transzhumanizmus messze elmarad más ideológiáktól. Ezután az elemzés rátért a transzhumanizmus fogalmi koherenciájának vizsgálatára, amely a legfontosabb kritérium Freeden módszertanában.

3.1. Magfogalmak

A morfológiai analízis első lépése a transzhumanista magfogalmak (core concepts) meghatározása. A kutatás négy alapfogalmat azonosított - szabadság, haladás, emberi jólét, és az egyéniség – melyekből a dekontesztáció során a transzhumanizmus öt magfogalmat alkotott: morfológiai szabadság, emberi feljavítás vagy emberi kiterjesztés, élethosszabbítás, proaktív elv és személyiség. Már ez az öt magfogalom is jelzi, hogy a transzhumanizmus a többi ideológiától jól elkülönülő magfogalmakra építi gondolatrendszerét.

A transzhumanizmus a szabadság fogalomból alkotta meg a **morfológiai szabadság** (MSZ) koncepcióját a dekontesztáció során. A MSZ a transzhumanista eszmerendszer gravitációs középpontjában áll, nélküle nem értelmezhető sem a többi transzhumanista fogalom, sem maga a transzhumanizmus; nélküle a fogalmi rendszer koherenciája teljességgel megszűnik. Anders Sandberg a morfológiai szabadságot az egyén saját teste feletti önrendelkezésként, saját testünk átalakításának szabadságaként definiálja (Sandberg, 2013). Azonban ez az átalakítás – amely tudományosan megalapozott kell legyen és a legújabb technológiák alkalmazásával történjen - nem öncélú, hanem az ember kognitív, fizikai és pszichés feljavítását kell szolgálnia. Feltételt is megfogalmaznak a transzhumanisták: a morfológiai szabadságát, mint emberi jogot gyakorló egyénnek tudatában kell lennie az átalakítás kockázatainak, és az egyénre, illetve a társadalomra gyakorolt hatásainak. Az egyén jogilag felelős az átalakítás következményeiért, emiatt csak olyan alany élhet ezzel a szabadsággal, aki racionális és morális ítélőképességgel rendelkezik. Nick

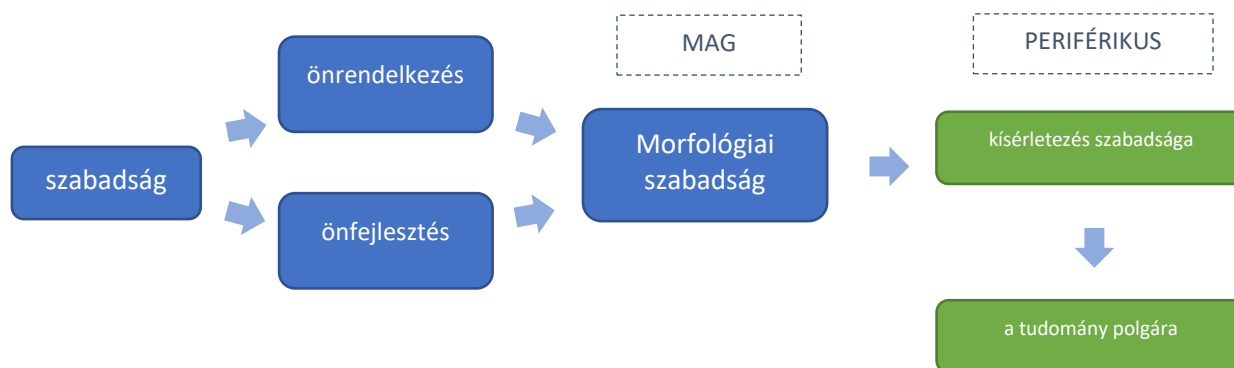
Bostrom ezt úgy fogalmazta meg, hogy a morfológiai szabadsággal csak olyan élhet, aki a döntését „jóinformált kíváncsi” alapján hozza meg (Bostrom, 2003).

A MSZ magfogalommá válása kulturális jelenség. A fogalom születése és koncepcionális jelentősége a tudományos és technológiai forradalomnak köszönhető kizárólag. A tudomány egyes ágai már nem csak elméleti, hanem gyakorlati lehetőséggé tették az ember genetikai feljavítását, ember-gép (kiborg) és ember-állat hibridek (kimérák) létrehozását, az ember tudati képességeit meghaladó mesterséges intelligencia „életre keltését.” Mindezek a korábban elképzelhetetlen lehetőségek arra készítetnek, hogy újraértelmezzük, mit jelent az, hogy „emberi”, és el kell gondolkodnunk az ember kivételességbe vetett hit helyénvalóságában. Mindez értelemszerűen kihat a szabadságfogalom meglévő, antropocentrikus definícióira.

A MSZ súlyos etikai kérdéseket is felvet – nem véletlen, hogy a legtöbb kritika a transzhumanizmussal szemben a bioetika területéről érkezik. Kortárs transzhumanisták éppen ezért fogalmazták meg az ember morális feljavításának szükségességét (Persson and Savulescu, 2010): ahhoz, hogy a transzhumán emberiség élni tudjon és ne visszaéljen a tudomány és technológiai fejlődés lehetőségeivel, a morális feljavításra is szükség van. Emellett a MSZ koncepciójából logikusan következik az, hogy elhárítsuk a kulturális akadályokat a radikálisan új, sokszínű létformák létrehozása előtt. A MSZ innentől kezdve már nem csak egy filozófiai fogalom, hiszen a legkülönbözőbb politikai cselekvést indukálja: társadalmi egyeztetést, szabályozást, intézményesítést vagy éppenséggel tiltást. Freedman szerint az egyik legfontosabb különbség a politikai filozófiák és a politikai ideológiák között, hogy utóbbiak minden esetben politikai cselekvésre ösztönöznek. Ez igaz a fogalmakra is. A MSZ kiváló példája annak, miként vált egy alapvetően filozófiai fogalom ideológiai magfogalommá a transzhumanista keretben.

A magfogalmak egyik sajátossága, hogy további (kulturálisan vagy logikailag meghatározott) társult vagy periférikus fogalmakat hoznak létre. Ez a MSZ-ra is igaz, amely két logikailag kapcsolódó fogalom születését segítette. A (tudományos) *kísérletezés szabadsága* megköveteli, hogy minden akadályt bontsanak le a transzhumanista technológiák kutatása előtt, a *tudomány polgára* koncepció pedig azt az igényt fogalmazza meg, hogy az egyének szabadon részt vehessenek test-feljavító tudományos és technológiai kísérletekben (Chan *et al.*, 2011; Fuller and Lipińska, 2014a). Az 1. ábra bemutatja, milyen dekontesztációs láncokon keresztül hozta létre a transzhumanizmus a mag- és periférikus fogalmait.

1. ábra A szabadság dekontesztációs láncai

De a MSZ egy további periférikus fogalmat is létrehozott, amely a legélesebb ellenállást váltotta ki: a *teremtő jótékonyság* fogalmát (Savulescu, 2001). A teremtő jótékonyság lehetővé tenné a szülők számára, hogy prenatalis genetikai tesztek alapján kiválaszthassák jövőbeli gyermeküket. A még radikálisabb transzhumanisták szerint azt is engedélyezni kellene, hogy a szülők feljavíthassák utódaikat, vagyis örökletes genetikai változtatásokat hajtsanak rajtuk végre (a szemük színének megváltoztatásától akár a kognitív és fizikai képességeik feljavításáig) még a születésük előtt. A transzhumanisták felfogása szerint ezzel a szülők esélyt adnak utódaiknak a jobb életre, vagyis igazából jót tesznek nekik.

A transzhumanista ideológia a jólét alapfogalmát kétféle dekontesztációhoz is felhasználta, így kialakítva az emberi kiterjesztés vagy **emberi feljavítás** (EF – human enhancement), illetve az élethosszabbítás magfogalmait (More, 1990a, p. 4). Az EF révén az emberiség túllépheti a természet által rákényszerített biológiai korlátait, és a darwini evolúcióval együtt járó kiszolgáltatottságát felcserélheti a tudomány és technológia által irányított evolúcióra – az emberiség végre kezébe veheti saját sorsát. A technotudományos haladás révén feljavíthatóvá válnak a kognitív, fizikai, pszichikai és morális képességek, és ezáltal csökkenthető, akár teljesen eltörölhető a fájdalom és szenvedés a világból – a transzhumanisták *hedonisztikus alapelve* szerint (Pearce, 1995). A transzhumanisták azzal indokolják az EF szükségességét, mert az embert, mint biológiai lényt alapvetően hibásnak, selejtesnek tekintik, amely a természet befejezetlen projektje (More and Vita-More, 2013, p. 449). A projekt befejezése, az ember tökéletesítése a technológia és tudomány segítségével lehetséges. James Hughes az EF alkalmazásának nyolc területét határozta meg: testi és szellemi fogyatékoságok gyógyítása, az általános egészségi állapot javítása,

élethosszabbítás, magasabb intelligencia elérése, az érzelmek feletti kontroll megszerzése, az esztétikai önkifejezési lehetőségek tágítása, spiritualitás kiteljesítése, és a gyermekek életlehetőségeinek javítása (Hughes, 2010). Mivel azonban az ember hajlamos az önpusztításra, az EF eszközeivel nem csak élni, hanem visszaélni is lehet, ezért a jövő high-tech civilizációja csak akkor kerülheti el disztópikus sorsát, ha tagjai magasabb szintű moralitással rendelkeznek. Ezért az EF részeként a morális feljavításnak is meg kell történnie (Persson and Savulescu, 2012, p. 660). Az EF koncepcionális morfológiája során a morális feljavítás periférikus fogalmának integrálásával érte el fogalmi kiteljesedését.

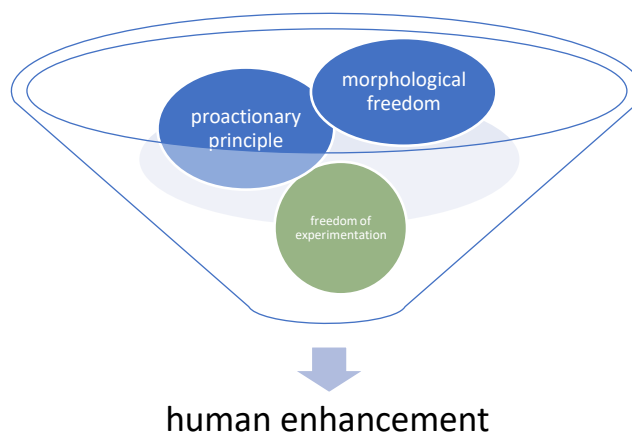
A transzhumanisták szerint azonban nem sok értelme van a MSZ gyakorlásának, az EF alkalmazásának, ha az emberi élet ennyire rövid és véges. Nem lehet jólétről (welfare) beszélni addig, amíg az ember halandó, hiszen a nem önkéntes halál és az attól való félelem állandó kognitív és pszichés korlátként van jelen. Ezért már a korai transzhumanisták is megfogalmazták az egészséges élettartam meghosszabbítását, vagy akár a halál legyőzését. Az élethosszabbítás (longevity) olyannyira a transzhumanista program középpontjába került, hogy technotudományos és társadalmi-politikai jelentőségén túl a transzhumanista ideológia fogalmi struktúráján belül is magfogalmi pozícióba került. De ideológiai jelentőségét az is emeli, hogy az „örök élet” tudományosan megalapozott(nak kikiáltott) ígérete egyben eszköz is a transzhumanizmus népszerűsítésére a szélesebb közönség körében: könnyen befogadható, vonzó ígéret, olyan, amit az ideológiák előszeretettel fogalmaznak meg a politikai-nyelvi hegemonia megszerzéséért folytatott versenyben.

Az eddigi magfogalmak alapján nem meglepő, hogy a **haladás** fogalma is központi pozícióban helyezkedik el a transzhumanista fogalmi struktúráján belül. A transzhumanisták a haladás fogalmát radikálisan értelmezik: „határtalan expanzió” (More, 1990b, p. 17), örök és vég nélküli folyamat. A haladás maga a transzhumanizmus teleológiája; az irányított evolúció (More, 1990c) nem csupán vágyott cél, hanem nyitott folyamat, amely állandó és célirányos politikai aktivitást is megkíván a technotudomány folyamatos fejlődése mellett (More, 2011, p. 140).

A transzhumanisták szerint minden egyénnek aktívan támogatnia kell a haladás ügyét, és az ügy érdekében cselekedni is morális kötelesség. A MSZ-nak köszönhetően az individuum önként alkalmazhatja saját magán az emberi feljavítás tudomány és technológia által rendelkezésére bocsátott eszközeit, és ezek az egyéni akciók összeadódnak, és ezáltal az egyén is hozzájárul az

egész emberiség haladásához. Ennek a magatartásnak a szükségességét a transzhumanisták a **proaktivitás elvével** (proactionary principle) magyarázzák (Fuller and Lipińska, 2014b). Ezt az elvet a transzhumanisták a természettudományokban, döntéseméletekben és politikai gyakorlatban uralkodóvá vált elővigyázatossági elvvel (precautionary principle) szembe állítva fogalmazzák meg. A proaktivitás elve a technológiai innováció és a tudományos kutatások minimális szintű szabályozását szorgalmazza, és a morfológiai szabadság egyéni gyakorlásának korlátlanágát hirdeti. Az EF eszközeinek használatánál transzparens kockázatelemzésen és objektív költséghaszon-elemzésen alapuló döntéshozatalt javasol, amely figyelembe veszi a nemcselevés alternatív költségét is. A fogalmi struktúrán belül tehát a proaktivitás elve a MSZ magfogalmához és a kísérletezés szabadságának periférikus fogalmához társulva hozza létre azt a dekontesztációs láncot, amelynek eredménye a EF fogalma (2. ábra). Ez a négy fogalom együtt egy szokatlanul erős fogalmi koherenciát jelez a transzhumanista ideológián belül.

2. ábra az emberi feljavítás fogalmának dekontesztációs lánc

A transzhumanisták az emberi jogok jelenlegi rendszerének teljes átalakítását javasolják, még hozzá egy újabb magfogalom, a filozófiából átvett **személyiség** (personhood) fogalmának felhasználásával. A transzhumanista világnézet kilép az antropocentrikus keretből, amelyben a jogalanyiság feltétele az emberi fajhoz tartozás. Ehelyett a transzhumanisták az érzékelés és gondolkodás képességével rendelkező, „emberen túli” személyiséget teszik az új jogrendszer alanyává (More, 2013). Mivel ebben a transzhumán állapotban nem csak emberi fajhoz tartozó egyedek rendelkeznek személyiséggel, hanem biológiailag feljavított, szintetikus és hibrid létformák is birtokolják annak valamilyen szintjét, ezért logikusan szükségszerű a jogrendszer kiterjesztése. Ennek mikéntjét legrészletesebben James Hughes foglalta össze (Hughes, 2004).

Hughes elképzelése szerint kétféle állampolgári jogszint létezne. Korlátozott jogokkal (például az élethez való jog, az önrendelkezési képesség eléréséhez szükséges asszisztenciához való jog) rendelkeznek a gyermekek, a szellemi fogyatékos emberek és az emberszabású majmok. A teljes állampolgársági státuszúak az összes, a meglévő jogrendszer által garantált joggal rendelkezének kiegészítve a morfológiai szabadsággal, melyet alapjogként (basic liberty) kezel a transzhumanista jogrendszer. Ugyanakkor ilyen státuszú jogalany nem csak ember lehet, hanem bármilyen intelligens életforma, amely rendelkezik racionális döntésre képes személyiséggel. Vagyis elgenetikailag feljavított állat, egy robot vagy egy számítógépre feltöltött agy is teljes jogalannyá válhat.

Ez a radikálisan **poszt-antropocentrikus** szemlélet nem csak alapvetően megkülönbözteti a transzhumanista ideológiát más eszmerendszerektől, hanem élesen szembe is állítja magát velük. A disszertáció bemutatja a „biokonzervatív” (értsd: antropocentrikus), a transzhumanizmussal konfrontálódó perspektíva két legjelesebb képviselőjének, Francis Fukuyamának és Jürgen Habermasnak a transzhumanizmussal szemben megfogalmazott kritikáját (Fukuyama, 2003; Habermas, 2003). Az a tény, hogy két ennyire eltérő ideológiai pozícióból érkező gondolkodó is a transzhumanizmus hangos kritikusa lett, jelzi a transzhumanista ideológiában rejlő erőt és kihívást. Az összes kortárs ideológia ugyanis biokonzervatív kiindulópontból vázolja fel az ideális társadalmi rendről alkotott képét, és ez a biokonzervativizmus alapvető fontosságú ezen ideológiák fogalmi struktúrájában. A poszt-antropocentrizmus következésképpen korábban nem tapasztalt konfliktust vetít előre az ideológiák között, és ebben a transzhumanizmus egymagában áll kihívóként az összes többi eszmerendszerrel szemben.

3.2. Kapcsolódó fogalmak

A transzhumanizmus sokféle kapcsolódó fogalmat használ, melyek egy részét más ideológiáktól vette kölcsön, másik részét önmaga alkotta meg egészen különleges dekontesztációk útján. Ezek a kapcsolódó fogalmak alapvetően háromféle szerepet töltenek be a transzhumanista ideológiai rendszerben. Egyrészt a dekontesztációk révén egyedi jelentéseket vagy többletjelentéseket adnak a fogalmaknak, ezzel is erősítve a transzhumanista ideológia önállóságát, megkülönböztethetőségét. Másrészt a más ideológiáktól kölcsönzött fogalmak integrálása jelzi a transzhumanista ideológia intellektuális gazdagodását, illetve igazodik a mozgalom politikai

expanziójához. Harmadrészt a kölcsönzött fogalmak segítségével reagál a transzhumanizmus az ideológiából következő közpolitikai javaslatokkal, ötletekkel, felvetésekkel kapcsolatos erős kritikákra.

Ahogy azt korábban jeleztem, a **racionalitás** az egyik legjellemzőbb kapcsolódó fogalom, melyet a transzhumanizmus „informed wish”-ként, vagy tájékozott beleegyezésként dekontesztál és összekapcsolja a MSZ, az EF és a személyiség magfogalmaival. De emellett a racionalitás fogalma a közpolitikai javaslatokban is hangsúlyos szerepet kap. Például erre a fogalomra építve érvelnek a transzhumanisták a mesterséges intelligencia közpolitikai döntéshozatali folyamatokba történő bevonása mellett. Mivel jelenleg az emberi értelem könnyen manipulálható – ami a legfőbb oka a demokrácia korunkban tapasztalható válságának és a demokratikus intézményekbe vetett bizalom csökkenésének – a mesterséges intelligencia segíthet megállítani az emberi befolyásolhatóságból és megtéveszthetőségből fakadó abúzust. Itt tehát a technológia olyan eszközként jelenik meg, amely ellensúlyozhatja az emberi korlátoltságot, illetve segítheti és támogathatja a racionális döntéshozatalt. A transzhumanisták szerint ez nagyban javíthatja a demokrácia (amely szintén kapcsolt fogalom) minőségét.

A kritikusok gyakran vádolják a transzhumanistákat azzal, hogy nem törődnek korunk égető társadalmi problémáival, és kizárólag a tudományos fejlődésre és az egyén morfológiai szabadságára koncentrálnak, nem látják a fától az erdőt. Ennek a kritikának az ellensúlyozására a transzhumanizmus egy újabb saját kapcsolat fogalmat dekontesztált a jólét alapfogalmából kiindulva: a technológiai bőség, vagy ahogy később újrafogalmazták, a **fenntartható bőség** fogalmát. A fogalom egyben a transzhumanista jövőképet is magában hordja: a robotok által működtetett gazdaság a bőség és jólét olyan új korszakát hozza el, ahol nincs hiány, nélkülözés, és az erőforrásokért folytatott verseny is megszűnik. Amellett, hogy a fenntartható bőség fogalma egy vonzó jövőképet vázol fel, amely széles közönség számára befogadható – vagyis kifejezetten „ideologikus” -, különleges dekontesztációs folyamat terméke is egyben. Kezdeti formájában (technológiai bőség) még csak azt a redisztribúciós igényt takarta, amely garantálná az alapvető természeti erőforrások korlátlan elérhetőségét, és az emberiség általános anyagi jólétét. Pár évtizednyi elméleti vita folyamán a fogalomba integrálódott az önfejlesztés etikai követelménye, a megfelelő egészségügyi ellátáshoz való jog, vagy az információs technológiákhoz való egyenlő hozzáférés témája. A transzhumanista ideológia reflektivitásának és rugalmasságának jó példája,

hogy a fogalom átalakult fenntartható bősséggé, így reagálva a zöld biokonzervatív kritikákra. Jelenlegi formájában „**fenntartható szuperbőségként**” van jelen a transzhumanista irodalomban (Wood, 2019), és a periférikus pozícióból kapcsolat fogalommá emelkedett a transzhumanista fogalmi struktúrában belül, és térben is elmozdult a korábbi jólét és haladás kapcsolódástól az egyenlőség fogalma felé. Ez a különleges morfológia azért fontos, mert lehetővé tett a transzhumanisták számára, hogy újrafogalmazzanak, rekontextualizáljanak más ideológiáktól átvett közpolitikai javaslatokat – erre példa az általános alapjövedelem adoptálása és tartalmi átalakítása.

A **demokrácia** szintén lényegi koncepcionális átalakuláson ment keresztül és ezzel párhuzamosan – tükrözve a transzhumanista mozgalom erősödő politikai aktivizálódását – az ideológiai struktúrában belüli jelentősége is nőtt az évtizedek alatt. A demokrácia a transzhumanizmus minden irányzatánál a deliberatív demokrácia radikálisan kiterjesztett formájaként jelenik meg. Nem meglepő módon a technológiának itt is meghatározó szerepe van. A transzhumanisták szerint a közvetlen demokrácia a politizálás leginkább egalitárius, részvételi formája, amely a legújabb technológiai innovációk alkalmazásával integrálja a választók kollektív tudását és maximalizálja részvételüket. A demokrácia jelenlegi működése hibákkal teli, és megreformálásra szorul, hogy hatékonyabban szolgálja a közjót. David Wood például egy olyan politikai rendszert javasol, amely a plebiszciter demokráciamodellt ötvözi a technokrata, tudásalapú politikai döntéshozatallal, ahol a megfelelően informált és aktív szavazók rendszeres referendumokon nyilvánítanak véleményt, a választott képviselők pedig a bonyolult közpolitikai ügyekben szakértők bevonásával hoznak döntéseket (Wood, 2018, pp. 233–252). Wood ezt a politikai rendszert szuperdemokráciának nevezi (Wood, 2019, p. 101), amely a mesterséges intelligenciára, „big data” elemzésekre és a választók kognitív feljavítására építve küszöböli ki az ember természetes manipulálhatóságából, irracionális viselkedéséből származó sérülékenységeket. A technológia egyben eszközt is ad a választók kezébe, hogy ellenőrizzék a politikai ígérek valóságtartalmát, hitelességét és megvalósíthatóságát. A technológiára épülő demokráciamodell kritikussai ugyanakkor annak az aggodalmuknak adtak hangot, hogy az emberi szintet meghaladó mesterséges intelligencia megnyitja az utat egy disztópikus, totalitárius rezsime felé, ahol a gépek alkotta uralkodó osztály veszi át az irányítást az embertől. Miközben a transzhumanisták libertárius ága ezt az aggodalmat indokolatlannak tekinti (sőt, egyesek szerint jót tenne az emberiségnek, ha magasabb rendű morállal bíró szuperintelligens gépek irányítanák a világot), addig a baloldali

szárny, a magukat demokratikus transzhumanistáknak nevezők szükségesnek tartják a technológiák demokratikus kontrollját. Számukra a transzhumanizmus a technológia demokratizálása és a demokrácia technológizálása egyszerre. Mindenesetre mindkét irányzat eszmetörténetében megfigyelhető, hogy a demokrácia fogalma sajátos átalakuláson ment keresztül, melynek során két fogalmi komponense, a részvétel és az egyenlőség nyert jelentőséget, és jelenlegi kapcsolt fogalmi pozíciójában a fenntartható szuperbőség fogalmának elválaszthatatlan részévé vált.

Az **egyenlőség** fogalma a korai transzhumanizmusban kizárólag az esélyegyenlőség vonatkozásában konceptualizálódott. Ám ahogy a transzhumanista elmélet gazdagodott, és a politikai mozgalom erősödött, úgy mozdult el a perifériáról a kapcsolat fogalmi szintre az egyenlőség. A fogalom fejlődése szorosan összekapcsolódott a hozzáférhetőség (accessibility) fogalmának morfológiájával. A két fogalom mozgása eredményezte a transzhumanizmus két legfontosabb ideológiai variánsának, a libertárius technooptimizmus, és az egalitárius technoprogresszivismus, vagy más néven demokratikus transzhumanizmus kialakulását lásd 3. ábra). Míg az előbbi a transzhumanista technológiákhoz egyenlő eséllyel való hozzáférést szorgalmazza, addig az utóbbi az állami redisztribúció útján történő egyenlő hozzáférés garantálását hirdeti mindenki számára. Ugyanakkor mindkét interpretáció feltételezi a technológiai bőség meglétét.

4. ábra Az egyenlőség fogalmának transzhumanista dekontesztációi

A **diverzitás** szintén azon fogalmak közé tartozik, amely a kezdetektől jelen van a transzhumanista ideológiában. A MSZ elfogadása lehetővé teszi a legújabb transzhumanista technológiák használatát, kitágítja az egyéni önkifejezés lehetőségeit, és lecsökkenti a csoportnyomás, a társadalmi előítéletek korlátozó hatásait (Sandberg, 2013, p. 59). Az EF, az örökletes génátalakítás, az irányított evolúció egészen új létformák sokaságát eredményezi majd (Sorgner and Ranisch, 2015, p. 210; Hauskeller, 2016, p. 18), de emellett megmaradnak és

védettséget élveznek azok, akik nem élnek a technológia lehetőségeivel és „természetes” módon szeretnék élni életüket. Ez egy a mainál jóval sokszínűbb társadalmakat fog eredményezni, ahol a diverzitás teljességgel elfogadott – állítják a transzhumanisták.

4.1. Periférikus fogalmak

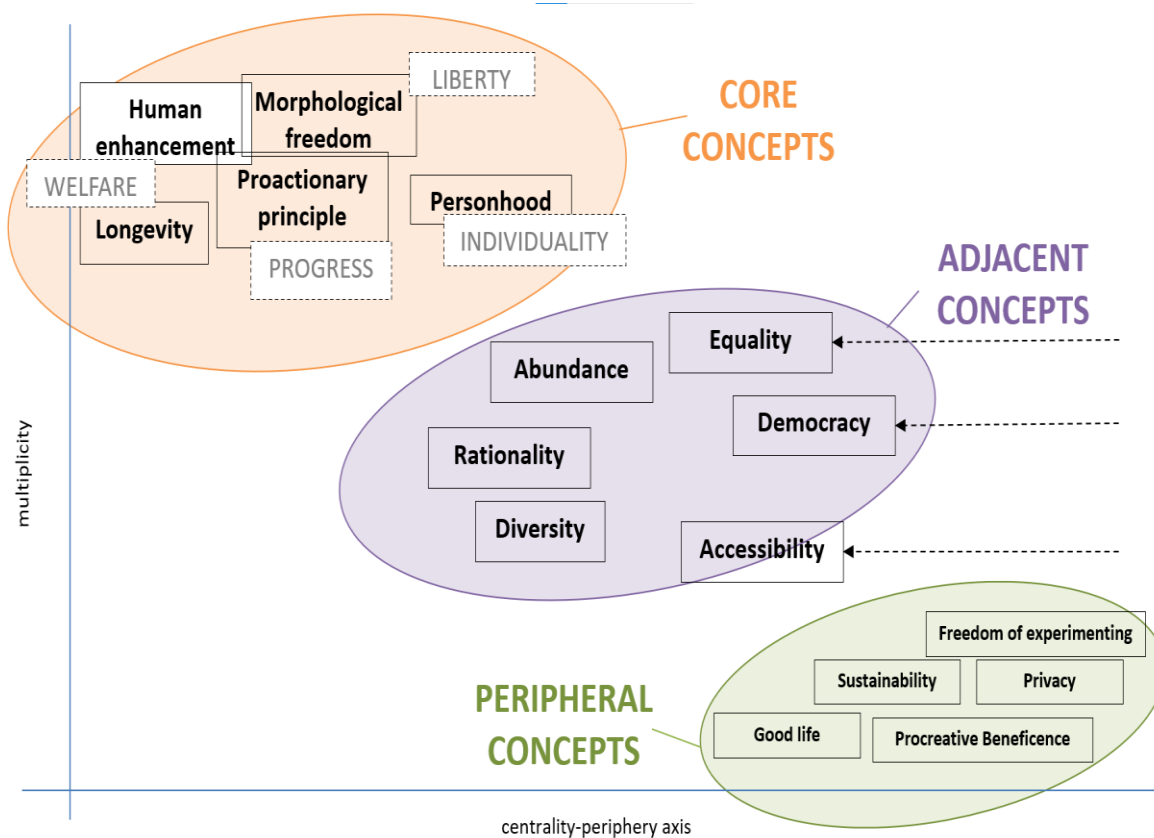
A kortárs transzhumanizmus ernyőideológiaként értelmezhető, amely alatt a legkülönbözőbb politikai programok, ügyek és szubkultúrák képviselői gyülekeznek, és alkotják a transzhumanista mozgalom ideológiai variánsait. Ezek a variánsok egy-egy periférikus fogalom köré csoportosíthatóak. A periférikus fogalmakat más ideológiáktól vette át a transzhumanizmus, hogy konkrét politikai célokat tudjon magába integrálni a környezetvédelemtől a digitális magánélet védelméig. Ezek a folyamatok egyben a transzhumanizmus ideológiai és politikai expanzióját is bizonyítják.

A periférikus fogalmak strukturális szerepe abban nyilvánul meg, hogy a mag- és kapcsolódó fogalmakhoz társulva módosítják azok pozícióját és súlyát a fogalmi rendszeren belül (lásd *fenntartható* szuperbőség). Az ilyen típusú fogalmi helyváltatások segítségével a transzhumanista ideológia új fogalmak alkotásával és új jelentések allokációjával képes túllépni a kulturális korlátokon, illetve feloldja az esetleges logikai problémákat, melyek akkor lépnek fel, ha ellentmondásos fogalmak kerülnek egymáshoz közel a fogalmi struktúrában. Erre kiváló példát kínálnak a hozzáférés és redisztribúció periférikus fogalmai, amelyek segítségével az egyenlőség fogalom domináns helyet tudott szerezni a transzprogresszivismus fogalmi struktúráján belül. Másrészt a periférikus fogalmak más fogalmakhoz kapcsolódva újfajta közpolitikai javaslatok megfogalmazására teszi képessé a transzhumanizmust. Erre példa a fenntarthatóság kapcsolódása a bőség fogalmához. Utóbbi önmagában nem követeli meg az ökológiai szempontok figyelembevételét, ám a fenntarthatósággal közösen már új politikai javaslatokat inspirál. Végezetül a periférikus fogalmak révén új ideológiai variánsok születnek a transzhumanizmuson belül, és ezzel egyben az ideológiai érés folyamatát is katalizálják, képessé téve a transzhumanizmust szélesebb szemantikai mező lefedésére, a választók széles tömegeinek megszólítására.

4.2. A transzhumanizmus ideológiai térképe

A morfológiai analízis során öt magfogalmat, fél tucat kapcsolódó fogalmat, és számos periférikus fogalmat sikerült azonosítani, melyek kölcsönösen erősítik egymást és a transzhumanista ideológia koherenciáját. Láthatóvá vált egy egészen sajátos, más ideológiáktól élesen elkülönülő fogalmi struktúra, melyeket Freedent kétdimenziós térképén lehet ábrázolni (4. ábra). Az ideológiai térkép vizuálisan mutatja be az egyes fogalmak egymáshoz képesti pozícióját, illetve jelentőségüket a transzhumanista fogalmi architektúrán belül.

Figure 4. A transzhumanizmus ideológiai térképe

4.3. A transzhumanizmus, mint vékony ideológia

A vékony ideológia politikatudományi definíciója szerint éretlen, kiforratlan ideológiák, amelyek rendelkeznek a fogalmi koherencia bizonyos szintjével, ám nem képesek széleskörű közpolitikai ajánlatok megfogalmazására. A transzhumanizmus vékony ideológia voltát a morfológiai analízisből levont, és a freeden-i feltételrendszerből levezett következtetések

bizonyítottsága igazolhatja. Az első következtetés, hogy a transzhumanizmus egyedi magfogalmi és poszt-antropocentrikus perspektívája élesen elkülönítik más ideológiáktól. Másodsorban a transzhumanizmus jelentős „vastagodáson”, érési folyamaton ment keresztül az elmúlt pár évtizedben, ám számos közpolitikai témára a mai napig nem tud önálló választ adni. Ehhez vagy más ideológiáktól vesz át fogalmakat vagy kizárólag az adott közpolitikai terület tudományos és technológiai vonatkozásaira fókuszál. Végezetül bizonyítást nyert az is, hogy a transzhumanizmus korlátozott mértékben, de képes egyedi fogalmi dekontesztációkat kialakítani. Az 1. táblázat összefoglalja, hogy az egyes, Freedon által meghatározott ideológiai attribútumok milyen mértékben vannak jelen a transzhumanizmusban, illetve példákat is felsorol azok manifesztumairól. Mindezek alapján a doktori disszertáció végkövetkeztetése az, hogy a transzhumanizmus vékony ideológia.

1. táblázat A transzhumanizmus ideológiai érettségének értékelése

Tulajdonság	Megjelenés módja	Jellemző?	Példa vagy megjegyzés
Megkülönböztethetőség	Elkülönült fogalmi konfigurációk	Igen	Egészen egyedi ideológiai mag
	Egyedi dekontesztációk	Igen	Morfológiai szabadság Emberi feljavítás
Relevancia	Új témák felvetése	Igen	Teremtő jótékonyosság élethosszabbítás
	Új megoldások társadalmi problémákra	Igen	Likvid demokrácia Kísérletezés szabadsága
	Javaslatok megfogalmazása a közpolitikai témák sokaságára	Nem	Más ideológiáktól kell kölcsönöznie
	A társadalmi status quo megváltoztatásának igénye	Igen	Poszt-antropocentrizmus Új ideológiai törésvonal
Koherencia	A fogalmi mag időbeli és térbeli koherenciája	Igen	Az 5 magfogalom a transzhumanizmus születése óta jelen van
	adaptivitás	Igen	Fenntarthatóság fogalmának integrálása
Befolyás és hatékonyság	Jelentős társadalmi csoportok azonosulnak vele	nem	A transzhumanisták száma globálisan mindössze 50 ezer főre becsülhető
	Széles tömegekhez eljut	korlátozottan	A pop kultúra nagyban segíti a transzhumanizmus terjesztését
	Politika cselekvésre ösztönöz	korlátozottan	Már eljutott a politikai diskurzus egyes szintjeire, de nem vált meghatározóvá
	A politikai nyelv kontrollja	nem	A transzhumanista fogalmak és értelmezések még nem jelentek meg a politikai nyelvben
	Csoportproduktum	igen	Sokszínű és aktív mozgalom
	Mobilizációs potenciál	korlátozottan	Proto-pártok, kevés taggal
Fogyaszthatóság	Egyszerű nyelv	igen	Közérthető megfogalmazások
	vizualitás	igen	Logó, ikonok

	Érzelmekre hat	korlátozottan	Az érzelmekre hatás még nem tudatos cél, csekély jelentőséget tulajdonítanak neki a racionális érvelés mellett
	Kódolt, sokféleképpen értelmezhető üzenetek	nem	Az ideológiákra jellemző sokértelműséget még nem fejlesztette ki
	kreativitás	igen	Inspirálja az emberi képzelőerőt
Intézményesülés	Politikai képviselő	korlátozottan	Réteg proto-pártok
	Választásokon való részvétel	nem	Csak néhány jelölt indult eddig
	Megválasztott politikusok	nem	Csak pár jelentéktelen eset
	Civil szervezetek, think tankek	igen	Aktív szervezetek, WTO IEET, Transpolitica

A 21. században a vékony, kiforratlan ideológiák a társadalmi változások lehangosabb szószólói (lásd feminizmus, zöld ideológia, populizmus). Habár az utópiák és a vékony ideológiák sok mindenben különböznek, szerepük hasonló: a domináns ideológiák és dogmák versenyre hívói. Az újdonsült kihívók közül a transzhumanizmus – amely egyszerre utópia és vékony ideológia – rendelkezik a legnagyobb potenciállal. Ennek oka, hogy az exponenciális technológiai és tudományos fejlődés miatt vagy önálló ideológiává érik, és így leváltja korunk meghatározó eszmerendszereit, vagy feloldódik más ideológiákban, de abban az esetben is a transzhumanisták által felvetett témák döntő hatással lesznek a domináns ideológiák átalakulására.

5. Válogatott irodalomjegyzék

- Bailey, R. (2007) 'Medievalizing Biotech Regulation', *Reason*. Available at: <https://reason.com/2007/03/09/medievalizing-biotech-regulati/> (Accessed: 30 March 2020).
- Bostrom, N. (2003) 'The Transhumanist FAQ: A General Introduction'. World Transhumanist Association, p. 66. Available at: <https://nickbostrom.com/views/transhumanist.pdf>.
- Chan, S. et al. (2011) "'Risky" research and participants' interests: the ethics of phase 2C clinical trials', *Clinical Ethics*, 6(2), pp. 91–96. doi: 10.1258/ce.2011.011019.
- Freeden, M. (1996) *Ideologies and Political Theory: A Conceptual Approach*. Oxford: Oxford University Press.
- Freeden, M. (2004) 'Ideology, Political Theory and Political Philosophy', in Gaus, G. and Kukatha, C. (eds) *Handbook of Political Theory*. SAGE Publications, pp. 3–17.
- Freeden, M. (2005a) *Liberal Languages. Ideological Imaginations and Twentieth-Century Progressive Thought*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Freeden, M. (2005b) 'What Should the "Political" in Political Theory Explore?', *The Journal of Political Philosophy*, 13(2), pp. 113–134.
- Freeden, M. (2006) 'Ideology and political theory', *Journal of Political Ideologies*, 11(1), pp. 3–22. doi: 10.1080/13569310500395834.
- Freeden, M. (2013) 'The Morphological Analysis of Ideology', in Freeden, M., Sargent, L. T., and Stears, M. (eds) *The Oxford Handbook of Political Ideologies*. Oxford University Press, pp. 115–133.
- Fukuyama, F. (2003) *Our Posthuman Future: Consequences of the Biotechnology Revolution*. New York: Picador.

- Fuller, S. and Lipińska, V. (2014a) *The Proactionary Imperative*. London: Palgrave Macmillan UK. doi: 10.1057/9781137302922.
- Fuller, S. and Lipińska, V. (2014b) 'The Proactionary Manifesto', in *The Proactionary Imperative*. London: Palgrave Macmillan UK, pp. 129–137. doi: 10.1057/9781137302922_6.
- Habermas, J. (2003) *The Future of Human Nature*. Cambridge: Polity Press.
- Haraway, D. (1987) 'A manifesto for Cyborgs: Science, technology, and socialist feminism in the 1980s', *Australian Feminist Studies*, 2(4), pp. 1–42. doi: 10.1080/08164649.1987.9961538.
- Haraway, D. (1991) *Simians, Cyborgs, and Women: The Reinvention of Nature*. Routledge.
- Hauskeller, M. (2016) *Mythologies of Transhumanism*. Cham: Springer International Publishing. doi: 10.1007/978-3-319-39741-2.
- Hughes, J. (2010) 'Contradictions from the enlightenment roots of transhumanism', *Journal of Medicine and Philosophy*, 35(6), pp. 622–640. doi: 10.1093/jmp/jhq049.
- Hughes, J. J. (2004) *Citizen Cyborg*. Cambridge, Massachusetts: Westview Press.
- Kurzweil, R. (2000) *The Age of Spiritual Machines: When Computers Exceed Human Intelligence*. Penguin Books.
- More, M. (1990a) 'Editorial', *Extropy*, Summer(6), pp. 1–41.
- More, M. (1990b) 'The Extropian Principles', *Extropy*, (6 Summer), pp. 17–18.
- More, M. (1990c) 'Transhumanism: Towards a Futurist Philosophy', *Extropy*, (Summer), pp. 6–12.
- More, M. (2011) 'True Transhumanism: A Reply to Don Ihde', in Hansell, G. R. and Grassie, W. (eds) *H+/-: Transhumanism and Its Critics*. Philadelphia: Metanexus Institute.
- More, M. (2013) 'The Philosophy of Transhumanism', in More, M. and Vita-More, N. (eds) *The Transhumanist Reader: Classical and Contemporary Essays on the Science, Technology, and Philosophy of the Human Future*. Wiley-Blackwell, pp. 3–17.
- More, M. and Vita-More, N. (2013) *The Transhumanist Reader: Classical and Contemporary Essays on the Science, Technology, and Philosophy of the Human Future*, *The Transhumanist Reader: Classical and Contemporary Essays on the Science, Technology, and Philosophy of the Human Future*. Edited by M. More and N. Vita-More. Wiley-Blackwell. doi: 10.1002/9781118555927.
- Olshansky, J. S. (2013) 'The Longevity Dividend', *Public Policy & Aging Report*, 23(2), pp. 10–10. doi: 10.1093/ppar/23.2.10.
- Pearce, D. (1995) *The Hedonistic Imperative*. Available at: <https://www.hedweb.com/welcome.htm>.
- Persson, I. and Savulescu, J. (2010) 'Moral Transhumanism', *Journal of Medicine and Philosophy*, 35(6), pp. 656–669. doi: 10.1093/jmp/jhq052.
- Persson, I. and Savulescu, J. (2012) *Unfit for the Future*. Oxford: Oxford University Press. doi: 10.1093/acprof:oso/9780199653645.001.0001.
- Rosenzweig, M. (2003) *Win-Win Ecology*. Oxford: Oxford University Press.
- Sandberg, A. (2007) 'Policy Scenarios for the Longevity Dividend', in *Securing the Longevity Dividend*. Chicago: Institute for Ethics and Emerging Technologies. Available at: <https://medium.com/@emergingtechnology/policy-scenarios-for-the-longevity-dividend-2b56090a45c1>.
- Sandberg, A. (2013) 'Morphological Freedom – Why We Not Just Want it, but Need it', in More, M. and Vita-More, N. (eds) *The Transhumanist Reader: Classical and Contemporary Essays on the Science, Technology, and Philosophy of the Human Future*. Wiley-Blackwell, pp. 55–64.
- Savulescu, J. (2001) 'Procreative beneficence: why we should select the best children.', *Bioethics*, 15(5–6), pp. 413–426. doi: 10.1111/1467-8519.00251.
- Sorgner, S. L. (2016) 'Three Types of (Post)Human Perfection', in Hurlbut, B. J. and Tirosh-Samuelson, H. (eds) *Perfecting Human Futures. Transhuman Visions and Technological Imaginations*. Springer VS, pp. 141–158.
- Sorgner, S. L. and Ranisch, R. (eds) (2015) *Post- and Transhumanism. An Introduction*. Frankfurt am Main: Peter Lang (Beyond Humanism: Trans- And Posthumansim). doi: 10.3726/978-3-653-05076-9.
- Szabados, K. (2019) 'Transhumanist Parties as Niche Parties', *Journal of Posthuman Studies*, 2(2), pp. 213–237. doi: 10.5325/jpoststud.2.2.0007.
- Wood, D. W. (2018) *Transcending Politics*. London: Delta Wisdom.

Wood, D. W. (2019) *Sustainable Superabundance: A Universal Transhumanist Invitation*. London: Delta Wisdom (Transpolitica Books).

6. A szerző publikációi a transzhumanizmusról

6.1. Publikációk

Szabados, K. (2018) ‘Transhumanist Parties as Niche Parties’ *Journal of Posthuman Studies*, 2(2), pp. 213-237, doi: 10.5325/jpoststud.2.2.0007

6.2. Konferencia előadások

- 2019   **11th Beyond Humanism Conference**, Catholic University, Lille, France
előadó (“Transhumanism as a Thin ideology”)
- 2019   **MPSA Annual Conference**, Chicago, IL, USA
előadó (“Transhumanism as a Thin-Centered Ideology”)
- 2019   **PhD Conference**, Budapesti Corvinus Egyetem
előadó (“The Ideological Analysis of Transhumanism”)
- 2017   **9th Beyond Humanism Conference**, John Cabot University, Rome, Italy
előadó (“How Transhumanists Can Win the War on Science”)